

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

124:1 • 2004

Akademiska intriger

Håkan Gunneriusson, *Det historiska fältet. Svensk historievitenskap från 1920-tal till 1957*, Diss, Studia Historica Upsaliensia, band 204, Uppsala 2002. 257 s.

All svensk historieskrivning om svensk historieskrivning, sier Håkan Gunneriusson i sin avhandling, har utelukkende vært internalistisk forskning. Det har ikke vært noen tradisjon for å se historikerne som sosiale vesener innenfor et spesifikt sosialt miljø. Riktignok finnes og fantes det myter om maktkamper på det historiske feltet i Sverige i form av "anekdoter och muntlig tradering", men eksternalistiske, vitenskapssosiologiske historiografiske studier har glimret med sitt fravær. En av de vesentlige årsakene til dette har vært "både personliga och empiriska hinder". Med sin avhandling vil Gunneriusson fylle et stykke av dette tomrommet. Emnet hans er maktkamper i eliten av de svenske historikerne i perioden cirka 1920 til 1957, som han konkret studerer i forbindelse med tilsetninger av professorer i historie ved de ulike svenske universitetene. Dessuten kaster han sideblikk på etableringen av tidsskriftet *Scandia* i 1928 og på spørsmålet om hvem som skulle være redaktør i *Historisk tidskrift* fra og med 1955/56. Gunneriusson analyserer hva som var de store svenske historikernes motiver, intensjoner og drivkrefter til ulike tider. Dessuten er han ute etter å applisere Pierre Bourdieus feltteori samt nyere sosiologisk nettverksteori. Gunneriussons kilder er tredelt. For det første benytter han seg av korrespondansen mellom toppsiktet av svenske historikere. For det andre bruker han sakkyndige uttalelser og beslektet materiale som viser hvordan sosialt kapital – først og fremst sosiale nettverkskontakter – ble konvertert til symbolsk kapital, det vil ofte nok si et professorembete. Og for det tredje viser han leseren enkelte fotografier, uten dog – for å si det først som sist – å uttømme deres verdi som kilder.

Hva slags resultater kommer Gunneriusson fram til? Den mest overordnede konklusjonen Gunneriusson har er at de sosiale nettverkene spilte en stor og tidligere undervurdert rolle i ansettelsessakene, slik at de kunne gi utslag i konkurransesituasjoner i feltet. Nettverkene – og dette er ikke til å misforstå – var avgjørende utelukkende når kandidater til et professorembete hadde kompetanse på et svært høyt nivå. Først da var det nettverket som avgjorde utfallet av konkurransen. Dette skjedde imidlertid i ulik grad og med "varierende framgång". Betydningen av nettverkskontakter har vært "accepterat och känt, dock inte uttalat" blant svenske historikere og videre i universitetskretser. Det er også et vesentlig resultat av Gunneriussons avhandling at de sosiale nettverkene hadde andre grenser enn de vanligvis omtalte to skolene i svensk historieskrivning. I flere tilfeller var det slik at lokale nettverk var mer avgjørende for at enkelte kandidater

fikk et professorat enn deres formentlige skoletilhørighet. Geografisk nærhet var viktigere enn idémessig nærhet. Et godt eksempel på dette er at Sten Carlsson var elev til Lauritz Weibull, mens Jerker Rosén var Gottfrid Carlssons elev.

De skolebilingar som det talades om, Weibullskolan och Hjärneskolan, var inte liktydiga med de sociala nätverk som fanns på fältet, även om det särskilt i fallet med Weibullelever kunde vara på det sättet. Inom Weibullskolan fanns det två sätt att se på vad en sådan skola var. Samma sak har framskymat med Hjärneskolan. Skolebilingarna utgjorde dels vetenskapliga skolor, dels sociala grupper – ibland överlappande de varandra, ibland inte. (s 218)

Ambisjonen er som sagt, en bedre forståelse av svensk historieskriving, ingen revolusjon av denne. Denne ambisjonen er fullt ut nådd, og avhandlingens resultater nyanserer tidligere forskning i betydelig grad.

Utover det at Gunneriusson gir leseren en bredere og bedre innsikt i svensk historiografi i perioden mellom cirka 1920 og 1957, vil jeg berømme hans avhandling for to momenter. For det første tar Gunneriusson leseren med på en fascinerende og underholdene gjennomgang av personlige dokumenter fra aktørene i denne maktkampen. Historikeren er – ifølge Marc Bloch – som trollet i eventyret som værer menneskeblod. Håkan Gunneriusson har vært en slik kannibal, og alle som er ute etter *blood, sweat and tears* – men ikke *sex & crime* – kan glede seg til å lese hans verk. For det andre vil Gunneriusson applisere Pierre Bourdieus feltteorie og et nettverksperspektiv; jeg vil være noe kritisk i den etterfølgende teksten, men likevel har jeg stor sympati og respekt for Gunneriussons pågangsmot og kan ikke se at framtidig historiografisk forskning kan la være å ta i mot impulsene fra Gunneriussons avhandling. I det følgende forsøker jeg å avlegge besøk ved samtlige av de fem elementene som den tyske historieteoretikeren og -didaktikeren Jörn Rüsen har utpekt som sentrale ved ethvert historisk verk.¹ Konkret kommer jeg til å gå inn på visse momenter ved operasjonaliseringen, deretter drøfte teorier og metoder, etterpå si noe om kilder og kildebruk, deretter kommentere Gunneriussons narrative valg og avslutningsvis si noe om epistemologi.

Språk i ambisjonene

Først til to problemer i forbindelse med operasjonaliseringen, altså hvordan spørsmål fra livsverdenen blir omformet til å bli vitenskapelige spørsmål. For det første finnes det, etter mitt skjønn, en immanent og uforløst spenning i avhandlingen. Spenningen oppstår mellom to poler som man kan kalle for ulike ting, for eksempel beskrivelse versus analyse; metodologisk-individualisme versus syntese;

1. Jörn Rüsen, *Historische Vernunft. Grundzüge einer Historik I. Die Grundlagen der Geschichtswissenschaft*, Göttingen 1989, s 20–32.

aktør versus struktur; eller dekonstruksjon versus konstruksjon. Spenningen ligger i at Gunneriusson på den ene siden er ute etter å dekonstruere den historio-grafiske myten om de to svenske historikerskolene, at han derfor er ekstremt aktørorientert og at han benytter seg av de gode gamle historistiske metodene til å ta livet av mytene. På den andre siden taler Gunneriusson varmt om strukturelle forhold på feltet og vil gi en syntese om ulike maktforhold der. Det er spriken mellom den minutiøse framstillingen, som er interessant og givende, på den ene siden og de syntetiserende og sosiologiserende ambisjonene på den andre siden som skaper en viss forvirring hos meg som leser. Så langt jeg kan se forstyrrer de to ulike ambisjonene hverandre, og en konsentrasjon om bare ett av målene hadde vel vært en fordel. Avhandlingen hadde på denne måten vunnet enda mer intellektuell spenst og blitt enda mer lettlest.

Internalistiske versus eksternalistiske forklaringer for forandringer i historieskrivingen

Det andre problemet i forhold til operasjonaliseringen har å gjøre med at Gunneriusson klandrer andre historiografer for å ikke ha tatt hensyn til eksternalistiske, men utelukkende internalistiske faktorer. Når jeg ser på bruken av eksternalistiske faktorer hos Gunneriusson selv, oppdager jeg at slike faktorer utelukkende finnes i form av sosiale nettverk. Dette sier forfatteren også klart i fra om på en av de første sidene. Andre eksternalistiske faktorer med betydning for at svensk historiografi ble mindre og mindre nasjonal blir for så vidt nevnt flere steder, men ikke diskutert. Forfatteren nevner for så vidt Holocaust og 2 verdenskrig; men hvor blir det av den norske løsrivelsen fra Sverige i 1905, 1. verdenskrig, folkhemmet, nazismens seier i en rekke europeiske land, de skiftende forhold mellom Finland og Sovjetunionen, Koreakrigen og Den kalde krig? Det eneste unntaket fra denne regelen er kapittel 9 der Gunneriusson sier noe om slike eksternalistiske innvirkninger på historievitenskapen. Muligens hadde det her vært en fordel om Gunneriusson hadde stokket noe om på kapitlene og satt denne delen, der han maler med bred pensel, foran de andre. Da ville avnasjonaliseringen av svensk historievitenskap på grunn av sekulære, eksterne faktorer fungert som en naturlig bakgrunn for det han viser senere.

I forlengelse av denne kritikken vil jeg anføre at det heller ikke er helt klart hvilken betydning de sosiale nettverkene har som eksternalistiske faktorer. Er det de sosiale nettverkene som framtvinger forandringer i historiefaget, eller er de bare medvirkende årsaker til slike prosesser, ved siden av de nevnte sekulære tendensene?

Jeg vil i samme forbindelse legge til at Gunneriussons fullstendige fokusering på eksternalistiske faktorer innebærer en sterk fare for at alle valg aktørene i de tilsettende organene foretar seg framstår som taktiske i forhold til feltet, men aldri som intellektuelle valg. I hele avhandlingen er det ikke tale om at det finnes

gode og mindre gode intellektuelle argumenter for å rangere de ulike kandidatene ulikt. Ansettelsessakene behandles utelukkende som maktspørsmål, og ikke som uttrykk for individuelle intellektuelle valg. Dette virker noe reduksjonistisk på meg. Jeg har stor forståelse for Gunneriussons vektlegging av de eksternalistiske faktorene, men etter mitt skjønn er det også umiddelbart klart at hans verk ikke kan være noen omfattende, avbalansert historiografisk framstilling om svensk historievitenskap i det 20 århundret, som integrerer både internalistiske og eksternalistiske faktorer. Så mye i all korthet om problemer knyttet til Gunneriussons operasjonalisering. Jeg vil nå gå over til mitt neste – og relativt omfattende – punkt der jeg kommenterer begrep, metoder og teorier i avhandlingen.

Det sosiale felt

Det viktigste enkeltbegrepet i avhandlingen er feltbegrepet som blir en trofast ledsager for leseren allerede fra tittelen på omslaget. Tilsvarende høye forventningene til hvordan begrepet blir anvendt i avhandlingen. Etter nærmere omtanke mener jeg at det finnes en dobbel bunn i Gunneriussons – og for så vidt også Bourdieus – bruk av felt-begrepet. Det finnes nemlig et mer omfattende og et mer begrenset felt-begrep i avhandlingen. Gunneriussons omfattende begrep om det historiske felt inkluderer, så vidt jeg kan se, elementene:

- arkiv* – riksarkivariene, landsarkivariene, kilder,
- faghistorie* – professorskonkurranser – de to skolene, fagtidsskrifter, monografier, studentutdanning, disputaser, økonomi-, agrar- og idéhistorie, historiske hjelpevitenskaper, vitenskapsakademiene,
- skolen* – lærerutdanning, læreplaner, eksamener, skolebøker,
- historisk kultur i allmenhet* – aviser, utstillinger, hendelser, populærhistorien, radio,
- tilgrensende felt* – kommunal- og sentralpolitikk økonomi, for eksempel fonds, legater, stipendier, og kongehuset.

Ved siden av dette felt-begrepet i videre, mer omfattende forstand opererer Gunneriusson med et annet, mer snevert felt-begrep, som utelukkende dekker historiefaget ved universitetene. Dette mindre omfattende felt-begrepet finnes også i Bourdieus verden, nærmere bestemt som "felt for begrenset produksjon". Som Gunneriusson sier, er det tilsetninger i professorater som han er ute etter å studere, og en slik begrensning på en del av det omfattende historiske felt er etter mitt skjønn formålstjenlig. Personlig ville jeg ønsket meg at forholdet mellom det mer omfattende om det mindre omfattende felt-begrepet hadde blitt diskutert og klarlagt i avhandlingen.

Jeg vil ikke slippe felt-begrepet ennå, fordi det etter mitt skjønn finnes et annet teoretisk problem knyttet til Gunneriussons bruk av det. Det jeg er ute

etter her er at de klassiske feltanalysene til Bourdieu og hans medarbeidere ofte, men ikke alltid, bygger på kvantitative metoder. Dette nevner Gunneriusson selv kort ved slutten av avhandlingen. Gunneriusson går eksplisitt og implisitt inn for en kvalitativ analyse, og jeg mener at dette er en grei tilnærming til det empiriske materialet han har til rådighet.

Jeg mener at Gunneriusson kanskje skulle ha overveiet to andre arbeidsmessige og argumentative strategier. Den første strategien ville gått ut på å møte problemet offensivt, det vil si at han skulle ha tematisert den noe ensidige metode-resepsjonen og begrunnet en utelukkende kvalitativ tilnærming. Et første viktig poeng i denne sammenhengen kan være at Bourdieu og hans medarbeidere, i tillegg til sine kvantitative analyser, bruker intervjuer, altså kvalitativt materiale. Nå mener jeg ikke at Gunneriusson skulle ha intervjuet flere gjenlevende historiske aktører og deres elever. Det spennende og givende empiriske materialet hans matcher etter mitt skjønn godt med Bourdieus dybdeintervjuer. Et annet poeng er at jeg ville ønsket meg mer kvalitativ kartlegging for eksempel rundt det familiære og geografiske opphavet samt sosialiseringen i videre forstand. *Sveriges statskalender*, *Svensk biografiskt lexikon* og liknende publikasjoner ville muligens vært gode kilder til slik kartlegging. De flotte personlige kildene kunne fortalt mye om måter å observere, føle, tenke og handle på, om livsstil, hva slags mat aktørene likte, hvilken sosial omgang de hadde, hvilke sosiale distinksjoner de hadde internalisert. Jeg vil straks komme tilbake til dette, når jeg lister opp enkelte, korte kommentarer omkring sosial habitus.

Den andre strategien går ut på at jeg hadde benyttet meg i sterkere grad av muligheter til kvantifisering der Gunneriusson ikke har gjort det. Slik sett kunne jeg ha ønsket meg belyst med tall den nærmest demografiske eksplosjonen ved "Sture Bolins seminarium i Lund" som "producerade fler doktorander än något annat. Det i kombination med en lång period under 1940-talet som inte erbjöd någon möjlighet till tillsättning av en professur, gjorde att spänningen på fältet ökade". I åtteårsperioden 1942 til 1950 var det faktisk ikke en eneste tilsetning, mens det var ti ansettelser i sjuårsperioden 1950 til 1957. Videre ville jeg gjerne sett at de kvantifiseringene som finnes i avhandlingen hadde vært mer detaljert og blitt mer integrert i argumentasjonen.

Sosial habitus

Et av kjerneelementene i Bourdieus sosiologi er at menneskegrupper systematisk avgrensner og skiller seg ut fra andre. Statistisk lokaliserbare posisjoner i det sosiale rom går hånd i hånd med en konkret levestil. Begge deler – posisjonen i det sosiale rom og livstilen – utgjør den sosiale habitus. Denne er igjen et produkt av sosialiseringen i familien og på skolen. Med bakgrunn i at habitus- og feltbegrepet er to sider av samme sak hos Bourdieu er det noe forunderlig at Gunneriussons aktører forblir bemerkelsesverdig bleke i sin væremåte. Jeg mener ikke at Gun-

neriusson skulle ha vært hobbypsykolog og belemret leseren med sladder, trivialiteter, anekdoter eller liknende. Jeg mener at han kunne ha laget en slags "tett beskrivelse" av de personlige nedtegnelser han har gått igjennom.²

Denne anemien, når det gjelder sosial habitus, har ringvirkninger på beskrivelsen av det sosialt felt og de sosiale nettverk. Det å skaffe seg elever, det vil si å bygge nettverk, forutsetter spesielle habituelle trekk. Disse blir ofte ikke tydelige, for eksempel ved Sture Bolin, som tydeligvis var en av de store nettverksbyggerne, og man aner dem mer enn at man får dem presentert på fat ved Erik Lönnroth. Det er slående at Lönnroth satt på alle kanter ved alle bord, og spørsmålet som automatisk melder seg er: Hvordan greidde han å få slik en sentral posisjon i så mange nettverk? Hva var hans familiære og geografiske bakgrunn, hvordan var hans sosiale habitus? Vi vet at Lönnroth var usedvanlig dyktig, men var han morsom, vennlig, saklig eller annet? Hvordan bygget de ulike aktørene opp sin spesifikke sosiale kapital, gjennom familie, slektsforhold, venner (ofte fra skoletiden), felles erfaringer i oppveksten utdannelse og så videre? Det er i denne sosiologiske forstand jeg mener at det hadde vært en fordel om personene ville blitt nærmere portrettert.

Sosiale nettverk

Fire bemerkninger om sosiale nettverk. For det første: De lokale nettverkene, som ifølge Gunneriusson har vært undervurdert i tidligere forskning, blir egentlig ikke riktig tydelige i hans avhandling heller. Dette er synd fordi forfatteren kunne ha rekonstruert strukturen og dynamikken i nettverkene, hvordan de fungerte og produserte seg selv. Det ville vært spesielt interessant å få vite om de ulike lokale nettverkene hadde ulike eller ulikt utpregede integrerings- og segregeringsmekanismer, for eksempel i form av fiendebilder. Hvordan skapte en sosial avstand, hvordan distingverte en seg selv fra andre?

For det andre mener jeg at et viktig institusjonssosiologisk aspekt ved de sosiale nettverkene ikke blir tatt opp i avhandlingen. Etter mitt skjønn vil det nødvendigvis være et prestisjespørsmål for professorer å få nettopp sine elever plassert i ledige sentrale stillinger. Dette fordi et vellykket kandidatur i seg selv er det beste beviset på at en selv er den beste læremester med de dyktigste elevene. Det samme gjelder da også for universitetene som selvsagt er interessert i å vise at det er nettopp dem som produserer de beste forskerne og akademiske lærerne. I akademiske konkurransesituasjoner vil derfor egne kandidater ha en viss fordel, akkurat som fotballag har det ved hjemmekamper.

For det tredje betrakter jeg det som et problem at nettverkene blir beskrevet i amputert form. Tidsdimensjonen går Gunneriusson i liten grad inn på. Slik for-

2. Slikt har jeg forsøkt i min studie *Dansken, svensken og nordmannen. Skandinaviske habitusforskjeller sett i lys av det kulturelle møtet med tyske flyktninger 1933–1940. En komparativ studie*, Oslo 2001.

blir det åpent hvordan sosiale nettverk oppstår og forandrer seg over tid, det vil si fra den første historikergenerasjonen til den etterfølgende. Det nærmeste jeg har kommet en forklaring er følgende utsagn:

I början fanns det en betydligt starkare gemenskap i det övre skiktet av fältet, endast bruten av de förbistringar som konkurranser om professurer allt som oftast medförde. I takt med att spänningen på fältet ökade användes sociala nätverk desto mer frekvent som ett vapen i kampen om makten över fältet. (s 217)

Videre går Gunneriusson i teori, men ikke i sin praktiske beskrivelse og analyse av nettverkene, inn på at nettverkene går ut over universitetsverdenen. På denne måten får leseren ikke vite hva som foregår i herreklubbene *Brunkeberg* og *Karolinska förbundet*. Var det der de sosiale båndene mellom *old boys* og ungdommene ble knyttet?

For det fjerde mener jeg at kjønnsdimensjonen burde blitt drøftet når det er tale om sosiale nettverk. Det er påfallende at alle nettverk er mannlige nettverk, med de eldre mestrene og de yngre "lærungar" som kjerne. I hele avhandlingen forekommer bare tre kvinner, nemlig Astrid Friis og Toni (Antonia) Schmidt (som historisk aktører) og Birgitta Odén (som historiograf). Av hensyn til plassen vil jeg ikke gå videre inn på mulige funn ved å legge an kjønnsperspektivet på materialet, og understreke at jeg savner resultater spesielt fra nyere manndomsforskning.

Når jeg nå vil dra en sluttstrek under mine bemerkninger om metoder og teorier kan jeg gjøre dette ved å si at avhandlingen virker for fortung. Avhandlingens første kapittel inneholder en rekke definisjoner som brukes for sjelden i de etterfølgende kapitlene. Dersom det kan ligge en trøst i det, er dette ofte likt med andre svenske avhandlinger. Da svensk historievitenskap var så modig å invitere norske historikere i midten av 1980-tallet til å evaluere svensk historievitenskap, kommenterte en av utrederne, Rolf Danielsen, at det nettopp var et kjennetegn ved svenske historiske avhandlinger at det ofte var et sprik mellom teoritunge innledninger og råempiriske hoveddeler. "I slike tilfeller vil teorikonstruksjonen få karakter av formal eksersis foretatt ut fra miljøforventninger. Det hender at de 'lover' som trer frem som resultat av samfunnsvitenskapelig inspirerte studier, har en så høy grad av generalitet at de kan fortone seg som trivialiteter."³ Samtidig vil jeg igjen gi uttrykk for min sterke sympati med Gunneriussons prosjekt. Gunneriusson åpner dørene til en systematisk sammenlignende historiografi når han appliserer Bourdieus og andres teorier, metoder og modeller.⁴

3. Rolf Danielsen, "Makt og maktstrukturer", i Rolf Danielsen m fl, *Historia i belysning. Sex perspektiv på svensk historisk forskning*, Uppsala 1988, 82f, 95.

4. Jf Frank Meyer, "Social Structure, State Building and the National Field of History. A Personal and Comparative View", i Frank Meyer & Jan Eivind Myhre (eds), *Nordic Historiography in the 20th Century*, Oslo 2000, s 28–49.

Fantastisk flott empiri

Det er få kommentarer fra min side til det empiriske materialet Gunneriusson har benyttet seg av. Materialet gir fascinerende innblikk i enkeltindividets følelsesliv, i deres strategiske mål og deres taktiske valg. Hvem liker ikke å lese om intriger, sårede følelser, løgn og bedrag i akademiske kretser? Hvem liker ikke å lese om sublimerte former for ondskap som en til tider kan finne i avdøde akademikers private uttalelser om hverandre? Hvem elsker ikke å lese dramaet om Cæsar og Brutus? Så vidt jeg kan se, er Gunneriusson den første historiografen som har benyttet seg av slike personlige dokumenter. Hans kildearbeid har vært flittig og uttømmende, og det er bare enkelte, i dag fortsatt klausulerte privatarkiver som satte grenser for hans iver. Dessuten har Gunneriusson ikke trukket inn tilsvarende materiale utenfor Sverige, for eksempel etter danske og norske sakkyndige i ansettelsessakene. Jeg mener at det er rimelig å begrense arbeidet på denne måten. Forholdet mellom de økonomiske kostnadene og sjansene til å finne relevante opplysninger i dette utenlandske materialet er dårlig.

I tillegg til at Gunneriussons materiale er mangfasettert og har høy analytisk verdi, er det dessuten svært underholdende. Når motstanderne blir betegnet som "terroristliga" eller "gangstergänget" og Nils Ahnlund som "Brommanisse", skaper dette gode muligheter for innlevelse hos leseren. Jeg vil legge til at jeg gjerne ville ønsket meg at materialet hadde blitt undersøkt, ikke bare med henblikk på innholdet, men også på formen. I det norske materialet som jeg har undersøkt før disputasen, finnes det for eksempel interessante stilistiske forskjeller mellom avsenderne. Er det slik at Höjer alltid formulerte brevene sine i en stiv, byråkratisk stil, mens Lönnroth sendte lette og ledige linjer til sine brevp partnere? Er det tilfeldig at Höjers brev er maskinskrevne, mens Lönnroth skrev sine for hånd? Finnes det her regelmessigheter som kan fortelle oss noe om sosial habitus og om sosiale nettverk?

Jeg vil også si noe om bruken av fotografiene i boken. Først og fremst vil jeg rose Gunneriusson for at han har tatt med bildemateriale i det hele tatt. Det dreier seg om 21 sorthvitfotografier, for det meste portretter av avhandlingens mannlige aktører. Dette materialet er kvalitativt fortolket, men – som innledningsvis nevnt – ville jeg ønsket meg en sterkere verbalisering av de habituelle trekkene en ser på bildene. Ordet habitus betyr på latin holdning, utseende, altså noe synlig. Portrettfotografiene er jo som regel arrangert, det vil si at det er bevisste eller ubevisste valg av den portretterte og fotografen som har nedfelt seg i et konkret bilde. Etter mitt skjønn ligger det her et enormt fortolkningspotensiale som ikke er fullt realisert her. Se for eksempel på hvordan den unge, stridslystne Lauritz Weibull strekker fram haka mot kamera, hvordan den endelig utnevnte Sten Carlsson lot seg fotografere på sin private balkong med utsikt mot sin alma mater – en perfekt kombinasjon av det private og det offentlige rom; han hadde endelig fått den offentlige stillingen han av familiære grunner hadde krav

på –, hvordan Nils Ahnlund doserer omstendelig fra kateteret og hvor eplekjekk og nærmest som en sjarmerende tryllekunstner Erik Lönnroth valgte å la seg avbilde. Fra enkelte bekleddingsstykker blinker også noen ordener og medaljer som fint kunnet kaste lys på enkelte sider ved habitus, feltet og nettverk. Liknende tanker kan en også komme på når en ser flere mennesker på samme fotografi forevige, for eksempel en gruppe herrer i kjole og hvit på rekke og rad på det ene, og en uformell og oppløst gruppe av menn på det andre bildet. Jeg ville ha ønsket meg at Gunneriusson hadde satt ord på det en ser på bildene og trukket denne fortolkningen inn i sin analyse av sosial habitus og sosiale nettverk.

Narrative valg

Det hører med til historikerens håndverk å drøfte ulike narrative alternativer. Jeg mener at det også her finnes en viss flertydighet hos Gunneriusson. I grunnen legger han opp til bruken av tre ulike fortellerroller i avhandlingen, og mitt poeng i denne sammenhengen er at Gunneriusson kanskje ville stått fram som en sterkere, mer entydig forteller og historiker om han hadde rendyrket en av fortellerstilene. Den første fortellerrollen er en strukturalistisk feltanalytiker à la Bourdieu. Som sagt, kvantifiserer Gunneriusson nesten ikke, og han er avholden fra epistemologiske refleksjoner à la Bourdieu, med sitater fra Aristoteles, Spinoza eller Kant. Det ville være interessant å se en fortelling om svenske historikere fortalt på rendyrket bourdieusk vis, men dette hadde forutsatt et team av forskere og ikke en enkel doktorand. Den andre fortellerrollen er en kritisk-argumenterende forteller som tester hypoteser fra tidligere forskning mot et avgrenset empirisk materiale. Et eksempel på dette kan være Birgitta Odéns historiografiske avhandling *Lauritz Weibull och forskarsamhället*. Hovedmålsetningen for fortelleren er da hovedsakelig å falsifisere tidligere forskning for så å gi en ny og bedre versjon av historien. Det er spesielt den vehemente kritikken mot tidligere historigrafisk forskning i innledningskapittelet som skaper visse forventninger hos leseren om en sterkere drøfting av forskningslitteraturen. Den tredje fortellerrollen kan sees i den episk-auktoritative fortelleren slik den forekommer i klassiske historiske verk. Denne forteller har en overordnet bevissthet, som kjenner til helter og skurker, til "good guys" og "bad guys". Et eksempel på en slik fortellerrolle kan være fortelleren i Jules Michelets *Histoire de la Revolution française*. Det er helt åpenbart at Gunneriusson har det empiriske materialet til å skrive en slik episk framstilling, med underholdningsverdi som en *thriller*. Leseren sitter jo elektrisert på stolen og venter på å vite om Sven Ulric Palme led av paranoia eller om han virkelig ble forfulgt av Ahnlund og Höjer, og om Lindberg var helt eller skurk. Jeg vil ikke kritisere Gunneriusson for at han ikke har skrevet en krim, men jeg håper inderlig at han har fysisk energi og intellektuell lyst til å prøve seg på denne genren med nettopp dette materialet.

Samfunnsrelevans og epistemologi

Nå over til mitt siste poeng. Det er en sentral funksjon av Bourdieus sosiologi å levere en kritikk av kunnskapsproduksjonen. Bourdieu er alltid kunnskapssosiolog eller epistemolog, og feltstudiene er *soziologische Aufklärung* – for å bruke Niklas Luhmanns begrep – om rådende maktforhold. Også hos Gunneriusson finnes det enkelte passager der han kritiserer vår samtidige kunnskapsproduksjon og vårt samtidige vitenskapsmanagement. Allerede på side to finner en så, under tilegnelsen, følgende litt underfundige takk til sponsorene: ”Føljande stiftelser, fonder och dylikt har bidragit med ekonomiskt kapital till denna avhandling (i bokstavordning)”. Enkelte steder er akademiske ritualer nevnt, for eksempel ”sakkyndiges oppriktige hensikter”. Dette er absolutt friske pust i avhandlingen. Slike epistemologiske poeng blir ikke, slik som hos Bourdieu, finanalysert. Jeg er ikke på det rene med meg selv om jeg ville ha ønsket meg mer kunnskapssosiologi. Det er bare ett sted hvor jeg virkelig gjør det, nemlig i avslutningskapitlet. Der kritiserer Gunneriusson den historiografiske kunnskapsproduksjonen som har funnet sted og sier at den spesielle internalistiske mainstreamen i historiografien kan forklares med nettopp sosiale nettverk. Dette er en faglig kritikk i forhold til Birgitta Odén, Rolf Torstendahl, Nils Elvander og Ragnar Bjørk, for å nevne noen sentrale navn. I de sosiale nettverk, påstår Gunneriusson,

[...] ligger en orsak till att sociala nätverk inte beaktats i större utsträckning i den historiografiska litteraturen. Seminariverksamhetens effekter har primärt nämnts i termer av vetenskapliga skolbildningar, inte som grund för sociala nätverk. Aktörer som under utbildningstiden hade delat seminarium hade inte bara tagit in vetenskaplig information, de hade också i viss måtto kommit att likna varandra. De förvärvade därmed grunden för den ömsesidiga tillit som var viktig vid upprättandet, bibehållandet och reproduktionen av deras sociala nätverk. (s 214)

Men, som sagt, blir dette poenget dessverre ikke utbrodert. Muligens leverer Håkan Gunneriusson denne historiografien som kritikk av vitenskapsproduksjonen innen fagfeltet historiografi ved en senere anledning.

Jeg har nå avlagt besøk ved alle de pilarene denne avhandlingen hviler på og har ristet og banket mer eller mindre kraftig på dem. La meg til slutt understreke at dette ikke kan rokke på noen grunnleggende måte ved Håkan Gunneriussons verk. Hans avhandling vil bli stående som et viktig bidrag til historiografien i Norden.

Frank Meyer *

* Fakultetsopponent